

Coperta: Monella Kaplan

Fotografii din arhiva familiei Negropontes.

Coperta I: Dan Er. Grigorescu Negropontes:
Constantin Brâncuși – Coloana fără sfârșit,
reprodusă fotografic, tridimensional,
pentru Bienala de la Veneția din 1982.

Coperta IV: Dan Er. Grigorescu Negropontes

DTP: Mihaela Chiriță

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GRIGORESCU NEGROPONTES, DAN ER.

Dialog cu timpul / Dan Er. Grigorescu Negropontes ;
ediție alcătuită și îngrijită: Crisula Ștefănescu. -
Craiova : Aius, 2022

ISBN 978-606-092-029-8

I. Ștefănescu, Crisula (ed.)

821.135.1

© Ariana Negropontes & Sophie Negropontes

Editura **Aius** Craiova, 2022

str. Pașcani, nr.9, 200151

Tel.: 0351 467 471

e-mail: editura.aius@gmail.com

aius.ro

Este interzisă reproducerea totală sau parțială a textelor,
pe orice suport audio, video sau electronic, fără acordul
deținătorului drepturilor de autor.

ISBN 978-606-092-029-8

Dan Er. Grigorescu Negropontes

DIALOG CU TIMPUL

Ediție alcătuită și îngrijită de
Crisula Ștefănescu

25. Țesături și ștergere românești.

26. Colaborări la Secolul XX. Secolul XX, nr.12, 1966.

Copertile și Măști din Maramureș, din colecția profesorului Francisc Nistor; Secolul XX, nr.7, 1968.

Coperta: Valea Frumoasei și Revista Apoziția, München.

FILME

Itinerarii europene – patrusprezece emisiuni de televiziune despre Paris și treizeci și nouă despre Italia, în colaborare cu Dan Hăulică.

SUMAR

Cuvânt înainte de Crisula Ștefănescu	5
Drepturile omului, dar ale cărui om?	13
Familia	17
Marxismul în școală.....	26
Autopsia unei dezinformări	29
Statuia libertății	35
Îmbătrânirea minții	38
Da, inteligența este ereditară	42
Băiat sau fată?	46
Drogurile – praf pentru îngeri.....	50
Tabla neagră.....	54
Cititori – necititori.....	57
Ziua muzicii.....	60
Un Crăciun în Paris	62
Gstaad.....	65
Olanda	70
Vacanța în Franța	74
De Paști	78
La Atena de Paști	81
Titanic	83
O mare minciună fotografică	88
Târgul Internațional al Parisului.....	96

L'ANIMAL (Traducere: Crisula Ștefănescu)..... 103

Garoafa..... 105

Clar de lună..... 117

TEXTELE SCRISE PENTRU ALBUMELE

ÎN DELTA DUNĂRII ȘI ROMA..... 131

În Delta Dunării..... 133

Roma..... 138

REFERINȚE CRITICE..... 141

Albumul ROMA (Constantin Lucaci)..... 143

Voronețul lui Dan Grigorescu (Tudor Arghezi) 145

Omagiu lui Dan Er. Grigorescu (Giancarlo Vigorelli) 147

Ochiul și spiritul (Dan Hăulică) 149

Românii prin fotografii (Ion Andreiță)..... 155

Clipa și mileniile (Violeta Marinescu)..... 158

Notă bibliografică..... 160

mergea pe lângă Mitropolit cu inima cam strânsă. Spre surprinderea lui au ajuns într-un depozit. Și ce crezi? În depozit erau sute și sute de icoane pe sticlă. Icoanele fotografiate de Dan cu ani în urmă! Și Mitropolitul s-a întors spre el, a zâmbit, i-a mulțumit și i-a spus lui Dan: „Asta rămâne secretul nostru”.

Icoanele fuseseră salvate, în ciuda ordinelor venite de sus de a fi distruse. Amănunte despre cine și cum au ajuns la Mitropolie de la Sâmbăta au rămas nedeazăluite. Cert este că și în perioada aceea, în care nenumărate lucruri din patrimoniu au fost distruse, au existat și oameni de suflet care au încercat pe ascuns să mai salveze câte ceva din ceea ce ar fi putut fi distrus.”

Readucerea în conștiința publică a operei și activității lui Dan Er. Grigorescu mi se pare, cum subliniam și cu alte ocazii, un act necesar, dat fiind faptul că albumele sale, puse la index în țară după stabilirea în străinătate a autorului, nu au mai fost reeditate, cărțile nu au fost republicate, iar ceea ce a scris în exil a rămas necunoscut cititorului din țară. Deși ani de zile a fost prezent săptămânal de la Paris în programele politice și pentru tineret ale *Europei Libere*, astăzi puțini își mai amintesc de contribuțiile sale. Recuperarea sa este, deci, un act absolut necesar, deoarece mi s-ar părea nedrept ca, în momentul în care activitatea exilului va fi trecută în revistă și o nouă istorie a literaturii române va fi scrisă, reevaluând, sperăm, și literatura exilului, Dan Er. Grigorescu să lipsească.

Crisula Ștefănescu

DREPTURILE OMULUI, DAR ALE CĂRUI OM?

Am în fața mea un articol al lui Louis Pauwels, intitulat „Drepturile omului, dar ale cărui om?” Mi se pare că poate interesa. În fond este o problemă a noastră, a tuturor, despre care s-au spus multe, mai ales multe minciuni. Puțin adevăr nu strică.

Louis Pauwels începe prin a judeca noua „religie a Occidentului, religia drepturilor omului”. Într-adevăr sub semnul ei se află unite familii spirituale mai până ieri opuse: creștini a căror credință s-a laicizat, foști comuniști, socialiști și democrați liberali ai majorității. Cu ajutorul presei, radioului și televiziunii, acești oameni atât de diferiți se află uniți într-o combinație dulceagă de conștiință universală și umanitarism. Oare care ar fi credința acestor oameni cu suflete atât de mari? Să fie încununarea gândirii occidentale? Sau declinul? Sau poate e adunarea în jurul celui mai mic factor comun? Ce este această dărniciie generalizată? E o Cruciadă evanghelică? Nu cumva e camuflarea unui gol, a unei lipse de idei, compensarea unei absențe de proiect, frumoasa mască a slăbiciunii?!

E de crezut că a suspecta această „religie a drepturilor omului” face parte din drepturile omului. În 1938, înaintea celui de-al doilea conflict

mondial, mulți imigranți din Germania răspândeau vestea că regimul nazist e fragil și foarte puțin popular acolo. Era deci bine să nu ne pregătim de război spre a nu întărâta naționalismul nemților care ar risca să-i cimenteze în jurul conducătorului lor. Ceea ce se preconiza atunci era răspândirea în Europa a unui ideal de pace și dreptate. Personajul unui roman afirma: „Timpul profețiilor nu e depășit. Profeții nu sunt aici ca să ridice o armată împotriva alteia, ci ca să înlocuiască forța prin dreptate”. Urmarea este cunoscută. Am plătit pentru slăbiciunea noastră și forța a putut face să domnească nedreptatea.

Astăzi se ridică aceleași suflete mari, care țin discursuri similare. Începând din 1970, toate negocierile întreprinse de către occidentali sunt însoțite de referințe ale drepturilor omului. Conferința de la Helsinki s-a încheiat cu o concluzie incredibilă: în schimbul unor promisiuni morale ipotetice, democrațiile occidentale admiteau ca URSS-ul să stăpânească colonii în Europa. Adică, în schimbul unor angajamente, concesiuni militare și geostrategice concrete! Contra unei închipuite morale, multă putere. Ori, nu-i costă nimic pe marxist-leniniști să jure pe drepturile omului.

Nu e vorba de aceleași drepturi. Nu e vorba de același om. Nu e vorba de aceeași noțiune despre libertățile individuale și nici despre aceeași filozofie socială și nici despre aceeași morală colectivă.

În schimb, partidele comuniste de pretutindeni au interes ca Occidentul să propovăduiască fanatic

drepturile omului. Această religie, cu atât mai atrăgătoare cu cât e mai vagă și mai nedefinită, înclină Occidentul spre blândețe față de ceea ce îl distruge.

Să-l cităm pe Emil Cioran care afirma, pe drept că: „Indulgența la adresa dușmanului e semnul distinctiv al debilității, al toleranței, care nu e, în ultimă analiză decât o cochetărie de muribund”...

Se spune că individul este suveran, că are drepturi pur și simplu pentru că este om. În această nouă religie orice ar obliga un individ să se comporte ca un cetățean ar fi potrivit drepturilor omului. Se vede deci clar la ce descompunere a simțului civic și patriotismului duce această filozofie, total străină oricărei tradiții europene.

Libertatea nu e un principiu universal care apără lumea. E rezultatul unei lupte. E o facultate a meritului. A meritului unui individ, a unei comunități, a unui popor.

Drepturile omului, numai pentru că e om, nu valorează mare lucru. Drepturile nu sunt respectate decât dacă au fost o cucerire istorică. Nu dreptul e pe măsura popoarelor, popoarele sunt pe măsura dreptului. Și un drept fără genealogie este inconsistent. Adevărul este teribil. Și ceea ce e de reproșat în primul rând religiei „drepturilor omului” este că pune acestui adevăr o mască moale.

În sfârșit, ce este un popor destinat pieirii? E un popor care, legănat de religia „drepturilor omului”, se reazemă pe conștiința universală, care nu mai știe, nu mai vrea să știe, cu ce sacrificii au

fost plătite drepturile de care se bucură și respinge ideea că va trebui încă, și întotdeauna, să plătească pentru menținerea acestor libertăți. Dacă se vrea fără complicații, va fi într-o zi azvârlit dincolo de granițele istoriei. Acest popor, încheie Louis Pauwels, ar putea să fie cel al Franței și destinul Franței să devină cel al întregii Europe, dacă nu știm să ne smulgem atracției acestui mit.

FAMILIA

În anii 50, regimul comunist, proaspăt instaurat, căuta prin toate mijloacele – și erau multe și puternice – să destrame familia. Delațiunea era nu numai încurajată, dar obligatorie. Când se afla că ai tăcut, că ai ascuns ceva, cât de neînsemnat, erai socotit vinovat și sancționat ca atare. Un copil era obligat să-și denunțe părinții dacă aceștia ascultau Radio Londra, post care în acele timpuri de obscuritate lumina lumea concentraționară prin știrile reale, ultimă și fragilă legătură cu libertatea. Cunosce astfel de cazuri, de copii, astăzi adulți, care au rămas marcați, stigmatizați, prin faptul că au fost involuntar cauza arestării, și uneori a morții, părinților sau rudelor.

S-a creat un dualism tragic. În fața pericolului de a fi trădați, mulți părinți au ascuns adevărul despre situația lor, adevărul despre situația țării. Au ferecat ușile și au ascultat radiojurnalul sub păături, temându-se de dușmanul din camera vecină, de propriul lor copil. Unii au mizat pe inteligența copilului, pe iubirea reciprocă și au explicat totul preferând riscul unei întemnițări unei atmosfere de permanentă suspiciune în cadrul familiei. Joc periculos.

Desigur au fost și accidente; un copil poate să fi spus unui coleg „de încredere” și acesta să fi

turnat. Dar nu am auzit de un caz când băiatul sau fata s-o fi făcut deliberat. Încrederea e mai des răsplătită decât cred mulți. Și copilul capabil, de la vârsta cea mai fragedă, să înțeleagă situații infinite mai complicate decât ne închipuim.

Era în plină perioadă de arestări. Nou instaurat, impus de către armatele sovietice, regimul își croia gloriosul drum prin teroare. Arestările, sute, mii, pe zi, erau urmate de pedepse așa-zis administrative, fără judecată, care mergeau în genere, de la 5 ani (cea mai ușoară) la 10-15 sau 25 de ani! În mod ticălos arestările se făceau noaptea, pe la orele 3, când omul renunța să mai vegheze și frânt de munca zilei se lăsa luat ca vita la abator.

Niște cunoscuți de-ai mei aveau un copilăș de trei ani și câteva luni. Deștept. Tatăl luase hotărârea să fugă dacă vin să-l caute. La primele bătăi în ușă, cu patul puștii, ca să fii și mai speriat, și-a tras pantalonii și, în timp ce nevasta repeta „Vin, vin imediat!”, a înșfăcat o servietă pregătită din vreme, a deschis chepengul spre pod, urmând să sară pe acoperiș și de acolo, prin alt pod, vecin, să iasă în stradă și să fugă. Odată închisă ușa podului, femeia s-a îndreptat spre ușă, care începuse să cedeze. Trecând pe lângă patul băiatului, a văzut că era treaz și că urmărise plecarea tatălui și l-a rugat în grabă: „Nu spune nimic, te rog nu spune nimic”.

În acel moment ușa a cedat și au năvălit oamenii înarmați în casă brutalizând femeia și urlând la ea. Deodată au remarcat pătuțul și copilul ghemuit. Schimbând tonul, deveniți blânzi, s-au aplecat și l-au întrebat:

„Ia spune, micuțule, unde e tata? Tata, unde e tata?”

Și copilul, strâmbându-se, într-o grimasă a scos un ăăăă... ăăăă... ăăăă și nimic altceva.

„Dă-l dracului”, a spus unul dintre securiști, „nu vezi că e anormal?!”

Ore după aceea când s-a terminat percheziția și securiștii au plecat, băiatul a întrebat: „Am făcut bine, mamă?”

Veți spune: un caz excepțional! Da, desigur. Copilul însă nu era și nu s-a dovedit a fi în anii următori genial. Însă familia era foarte unită, formau un tot și, în acesta caz, au putut face față unui pericol, unui mare pericol. De fapt, aici am vrut să ajung. Contrar așteptărilor regimului, în loc de o destrămare, care lăsa fiecare membru independent, vulnerabil, cele mai multe familii s-au unit formând un bloc și prezentând în afară o suprafață lucioasă și fără fisuri. În afara casei, copii și părinți se supuneau, de nevoie, mascaradei. O comparație cu religia este evidentă. Oamenii mai credincioși, biserici pline, rugăciuni murmurate sau spuse cu multă evlavie. Nici măcar cei din Occident, mai sceptici, nu se mai pot îndoi astăzi de gloriosul exemplu polonez.

În Occident situația este alta. O lungă perioadă de prea bine, de ghiftuală, de comodități și ușurințe de tot felul, o perioadă cum omenirea nu a mai întâlnit în istoria ei, a destrămat nucleul familiei, literalmente l-a pulverizat. Instalați într-o bunăstare permanent crescândă, dorind pentru copiii lor ceea ce nu avuseseră în copilărie, jucării cu toptanul, prăjituri, păpuși în serie, una pe

săptămână, la unii, școala pe care au crezut-o cea mai bună, bani pentru distracții, părinții au simțit că s-au achitat, au socotit că și-au îndeplinit datoria de părinte. Joacă tenis băiatul? Are motocicletă mare? Iese în fiecare seară cu colegii? Îi dau tot. „I-am dat tot ce și-a dorit!”

Litania asta am auzit-o, am citit-o de nenumărate ori aici, spusă de părinți ai căror copii se droghează, ai căror copii au furat, ai căror copii au ucis. Sau, ca să vorbim de fapte mai puțin grave, dar mai generalizate: lipsa de interes pentru învățatură, de respect pentru ceilalți, disprețul pentru societate în general și pentru părinți în special. Ce s-a întâmplat? Sistemul de lucru, rapid, obsedant și aplicat deseori și tatălui și mamei? Televizorul, cu atracția și destinderea pe care o aduce după ziua de muncă? Vacanțele organizate din timp, aproape întotdeauna în țări străine (e mai șic să poți povesti la întoarcere despre Spania: „Să vezi, dragul meu... la Malaga...”), vacanțe petrecute îndeobște fără copii, care „și ei s-au distrat teribil cu grupul lor la...”?

Peste zi, deci, nu a fost timp pentru taifas. Seara, la televizor, toată lumea urmărea filmul. Iar în timpul vacanței, separați, la mii de kilometri unii de alții, au corespondat (eventual) printr-o carte poștală, stereotipă: „Suntem la X, e vreme frumoasă, ne scaldăm, apa e caldă. Sărutări”.

Mulți părinți – s-au făcut sondaje, dar cunosc eu însumi cazuri – nu știu în ce clasă este copilul și nici nu sunt măcar siguri că nu a pierdut anul. Paradoxal, ei care au dorit această învățatură pentru copii, se dezinteresează de ea, socotind că merge automat.

Nu numai că nu știu în ce clasă le este odrasla, dar nici ce profesori are, ce colegi, ce note, cum se comportă, ce prieteni, ce fac acești prieteni.

Să vă dau un exemplu de joc practicat într-un grup școlar: fiecare vine să arate ce a furat de la marile magazine și cel care a furat lucrul cel mai de valoare este considerat cel mai curajos. Dacă continuă așa, devine șeful grupului și apoi șeful bandei. Am întâlnit un asemenea caz, copilul unui cunoscut în școala... primară!

Desigur, nu se poate generaliza. Ceea ce se poate însă afirma, e că în societatea occidentală, din motive nu toate obiective, familia, ca atare, s-a distrămat. Prea multe libertăți? Prea multe distracții? Prea multă independență? Prea multe divorțuri? Cunoscut cazul unei clase de 34 de copii, dintre care numai 8 trăiau cu ambii lor părinți, ceilalți 26 având ori mamă ori tată vitreg. Prea mult stress la muncă? Prea multă ușurință în altele? Fiecare în parte și toate la un loc.

Fapt e că s-a născut din această stare de lucruri o generație nu ostilă, ci o generație indiferentă, dezinteresată, moale și deci aptă să dea crezare oricărui netrebnic care acționează cu oarecare coerență. Acest coerent care vine să dea sfaturi și ceea ce se mai poate destrăma este comunismul infiltrat în învățământ, manipulând o parte din corpul profesoral, dar și pe ceilalți prin artificiala disciplină sindicală.

Unele școli scapă de această atmosferă nocivă, nu acceptă compromisuri, impun respectul unei discipline; suplă, dar eficace. Din păcate, asemenea